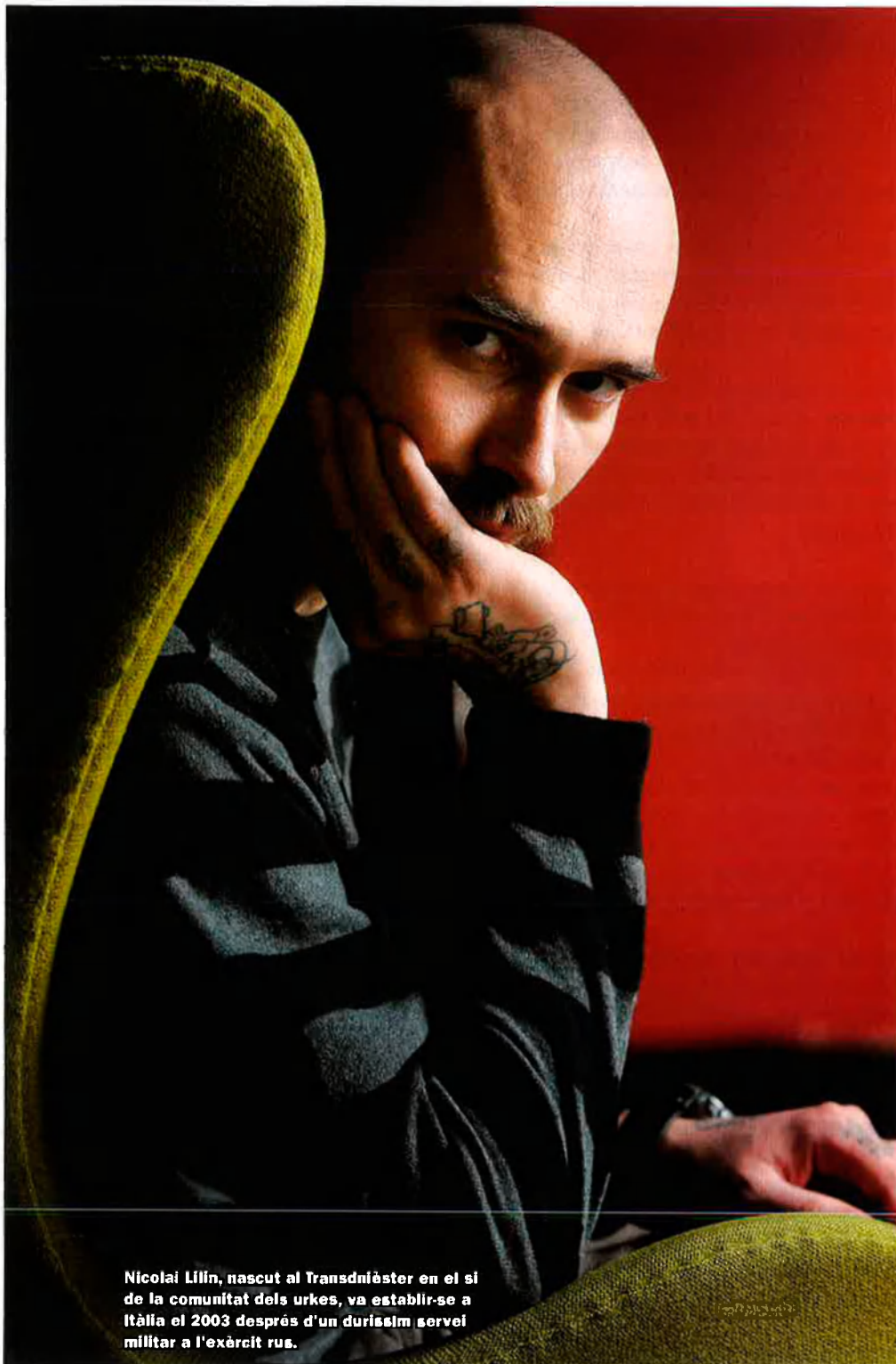

“Els urkes ja no són la comunitat criminal que descriu”

Nicolai Lilin, nascut al Transdnièster en el si de la comunitat dels urkes, va establir-se a Itàlia el 2003 després d'un duríssim servei militar a l'exèrcit rus.

JORDI PLAN

Nicolai Lilin ha convertit la descripció de l'antiga comunitat criminal dels urkes, traslladats per Stalin de Sibèria al Transdnièster, en la novel·la 'Una educació siberiana'. Va fer la guerra de Txètxènia amb els russos, s'ha establert a Itàlia i escriu en italià.

Nicolai Lilin s'ha convertit en escriptor italià després d'haver deixat el seu país, el Transdnièster, país independent sense reconeixement internacional i reclamat com a regió pròpia per la República de Moldàvia. Va arribar a Itàlia, on ja s'havia instal·lat feia anys la seva mare, després d'haver fet el servei militar amb l'exèrcit rus i haver participat en la guerra de Txètxènia.

Nascut l'any 1980 a Bender, ciutat del Transdnièster, la seva família pertany a la comunitat dels urkes, ara de llengua russa, comunitat que va ser expulsada de la Sibèria per Stalin i deportada al Transdnièster. El seu primer llibre, *Educazione siberiana*, ha tingut un gran èxit a Itàlia, i Proa l'acaba de publicar, en versió de Laia Font i Mateu, amb el títol *Una educació siberiana*. Es guanyava la vida fent tatuatges.

—Per què vàreu anar a petar a Itàlia i just després d'haver fet el servei militar amb els russos?

—A Itàlia hi vaig anar per veure la meva mare i després d'haver viatjat per diversos països europeus a l'atzar sense

pensar si em convenia més un país que un altre. No vaig triar de viure a Itàlia, m'hi vaig trobar. Però, un cop a Itàlia, Itàlia no em va deixar anar. De seguida em vaig considerar un italià més. El país em va seduir. I ja no vaig pensar a tornar al Transdnièster. La meua mare, tampoc. Havia deixat el pare i va voler canviar d'aires. No volia continuar vivint en un país que li recordés el pare. Per això va deixar el Transdnièster i va anar-se'n de Rússia.

—Els urkes són la comunitat criminal que descriu en el llibre?

—No. Al llibre explico com eren abans, al temps dels meus avis. I gràcies als avis, al seu testimoni. No sóc historiadore, no tenia prou informació, i em sentia incapaç de fer una crònica completa, una història de la comunitat urka. Només n'he conegut la generació dels meus avis. No en sé res, de les d'abans, a banda d'allò que m'han explicat ells. Només m'he vist amb cor de relatar les històries que m'han contat els avis, i construir-les amb tècnica novel·lesca. El llibre és una novel·la. Vaig conèixer la darrera generació d'allò que es podria anomenar la comunitat urka. Ara els urkes ja no formen una comunitat tal com la descriu, amb uns lligams i rituals ben forts, els que imposa la cultura de la violència, i que són els que explico al llibre.

—El llibre no es pot llegir com una autobiografia, doncs?

—No, de cap manera. És una novel·la basada, només en part, en l'experiència personal, i completada per les històries que m'explicaven els meus avis quan era petit. Hi ha molts fets reals, alguns dels quals he viscut, però no em dedico, o no em limito, a explicar la meua vida. No parlo de mi. Faig servir algunes de les meues experiències personals per completar l'explicació del món de la generació dels meus avis.

—El lector pot pensar que allò que expliqueu, sobretot el paper preponderant que tenen la violència i la de-

“L'italià m'ha estat un gran ajut per a explicar allò que volia dir. Si hagués escrit en rus hauria considerat sobreenteses moltes coses”

linquència entre els urkes, ja de ben petits, encara és ben vigent.

—Ho he fet a posta. Volia això. Volia portar el lector al passat i fer-lo actual. Que es pensés que aquell món encara era vigent i, per tant, el relat, les històries que hi explico, tinguessin més força i credibilitat. No volia contar-ho com un fet llunyà, sinó com un fet d'avui, perquè la gent el copsés amb més facilitat. Pretenia que el lector sentís la història com se sentia al seu temps.

—El llibre és format per històries, per relats, autònoms. Algunes històries són ben tancades, com si fossin narracions que es poden llegir independentment de les altres. Teníeu clar que calia estructurar el llibre d'aquesta manera o vàreu considerar més possibilitats?

—No vaig reflexionar-hi. Sóc esponenti perquè no sóc escriptor. No sé res d'estructures. Ni molt menys d'estil. No en sé gens, de tècniques literàries. No vull pensar-hi, no vull analitzar-les. La literatura és com una dona: m'agrada per allò que li veig, perquè té un cos bell, no per allò que tingui a dins.

—Però no teníeu cap idea sobre com havíeu d'expressar-vos, no perseguíeu cap ideal?

—Sí. El vaig concebre imaginant-me que tenia un amic davant meu i li havia d'explicar les històries de manera que em seguís sempre amb el mateix interès, que no m'abandonés mai. M'agrada molt l'expressió parlada. Sempre m'ha agradat escoltar les històries que m'explicaven. La societat en què vaig néixer era una societat en la qual els avis explicaven moltes històries als petits. No

vèiem la televisió. He escrit el llibre com si s'hagués d'escoltar.

—No us referiu a la llengua o les llengües que es parlen al Transdnièster. No hi ha problemes de comunicació entre els urkes i la resta de la població?

—La majoria parlàvem rus, i després es parla, minoritàriament, moldau i ucraïnès, un ucraïnès barrejat amb rus, però tothom sap rus. Entre tots, ens enteníem en rus. Els avis parlaven un rus dialectal, una mena d'argot rus. Els meus avis em deien que hi havia hagut una llengua urka. He intentat saber-ne alguna cosa i no n'he trobat res. No sé com era. M'agradaria demanar coses sobre aquesta llengua als avis, però ja són morts.

—Tot i no tenir reconeixement internacional, el govern del Transdnièster té una pàgina web on parla dels atractius turístics del país. Però el Transdnièster viu amb l'amenaça d'invasió per part de Moldàvia, sobretot si l'exèrcit rus deixa de protegir el país amb els seus tancs. Hi recomanau una visita turística? Tinc entès que és l'únic país que conserva els símbols de l'antiga Unió Soviètica.

—Risc, n'hi ha. És un país que viu en perill de guerra constant perquè el conflicte no s'ha resolt. Cal un acord entre Rússia i Moldàvia i de moment no se n'ha adoptat cap. Hi van els periodistes, sense problemes. Jo hi vaig anar fa dos anys. Hi tinc família. No sé què dir-vos. També és perillós de visitar les faveles del Brasil. L'interès, això sí, és veure un país amb els símbols soviètics. I veure un país de l'antiga URSS. És interessant de veure els països de l'antiga URSS.

—Tinc entès que, com Roberto Saviano —autor, val a dir-ho, que ha recomanat amb passió el vostre llibre— teniu protecció del govern italià i que viatgeu amb escorta, a més de mantenir secret el vostre lloc de residència. Per què?

—No sempre viatjo amb escorta. No tinc la protecció de Saviano, amenaçat per la Camorra italiana, la meua és més

“Sempre m'ha agradat d'escoltar històries. A la societat en què vaig néixer els avis explicaven moltes històries als petits. No vèiem la televisió. He escrit el llibre com si s'hagués d'escoltar”

El Transdnièster, un forat negre

El Transdnièster és l'únic estat soviètic que ha sobreviscut als anys 90. La llengua oficial hi és el rus, els estels vermells i les estàtues de l'antic règim són encara als seus llocs. La regió és governada de manera totalitària per la família Smirnov. El pare, en qualitat de president, i el fill, en qualitat de dirigent, gestionen l'única indústria nacional amb permís per a exportar mercaderies i per a distribuir carburants.

El Transdnièster és una república que s'ha autoproclamat independent dins els territoris nascuts de la dissolució de la Unió Soviètica. Té una població de 700.000 habitants. La capital és Tiraspol. Ocupa una franja de terra situada entre el riu Dnièster i Ucraïna.

Ningú, ni tan sols Rússia, no reconeix aquesta independència. La comunitat internacional considera el Transdnièster part integrant de Moldàvia i es nega a tenir cap tracte amb les autoritats locals, dirigides per un president i un soviètic suprem.

L'any 1991, amb la fi de l'antic aparell soviètic, Moldàvia va declarar la intenció d'unir-se amb Romania, amb la qual comparteix una matriu cultural i lingüística. La comunitat rusòfona del Transdnièster, en sentir-se amenaçada, va començar un procés de separació que de seguida va desembocar en una guerra civil, amb el suport de la 14a divisió de l'Exèrcit Roig, encara actiu i dirigit per dos generals, un d'origen ucraïnès i un altre de txetxè. Actualment, el petit estat continua sense reconeixement formal i tampoc no s'ha fet regió federal de Moldàvia.

Vicent Partal hi va anar fa dos anys. En va escriure el reportatge "Transdnièster, allà on el món s'acaba", que es pot llegir a VilaWeb. Entrar al Transdnièster, hi deia, és més un viatge en el temps que no pas en l'espai.

"Qualsevol persona que haja visitat mai a l'ex-Unió Soviètica –escrivia– reconeixeria immediatament el paisatge. Massa i tot. Hi ha moments que tens la sensació de trobar-te en una mena de Disneylàndia. L'equivalent del Main Street de can Disney és, naturalment, l'avinguda Lenin. Quin nom,

sinó? En aquest ample carrer hi ha tot allò que hom pot esperar trobar-hi: un monument als soldats de l'exèrcit roig, amb una flama perpètua encesa, on la gent continua dipositant flors, un parell de tancs i grans estàtues d'herois clàssics a cavall brandant espases, banderes roges i ornaments típics de l'era comunista pertot arreu. Enmig de tot això, hi ha el mastodòntic edifici del Soviet Suprem, dalt del qual voleia la bandera amb la falç i el martell, i amb una no menys enorme estàtua de Lenin presidint la plaça. Tot net i polit, com solien ser els centres de les ciutats de l'antiga URSS. I amb policies i soldats patrullant-hi permanentment."

El govern de Moldàvia, va constatar Vicent Partal, no té gens de presència al Transdnièster perquè les tropes russes encerclen totalment el territori i no permeten al govern moldau d'exercir-hi els seus drets i obligacions. "Resultat? Un forat negre. Literal. Qualsevol activitat criminal hi pot tenir lloc, simplement amb l'acord de les autoritats locals", escrivia.

L'estàtua de Lenin presideix l'edifici legislatiu de Tiraspol, capital del Transdnièster.

lleu. Em cal protecció perquè al meu llibre critico algunes comunitats criminals internacionals modernes i islamistes.

—Teniu pensat de fer una continuació del llibre, una segona part?

—Ja és a punt i es publicarà aquest mes d'abril a Itàlia. *Caduta lliure* ['Caiguda lliure'] es dirà, com el darrer capítol d'*Una educació siberiana*. En vam parlar amb el meu editor i la idea que em va proposar va ser de fer dos llibres, en comptes d'un de sol. Aquest primer ja fa més de 350 pàgines i amb el segon, el volum hauria sortit molt gruixut. Per a un autor desconegut com jo, era un risc. Aquest segon anirà dedicat al servei mi-

litar, a la meva participació en les accions militars a Txetxènia, del qual ofereixo un tast a les primeres pàgines d'*Una educació siberiana*. Tot el llibre serà d'això.

—Dieu que us agrada l'expressió oral. No sou lector? No llegiu literatura?

—Sí que en llegeixo. I molta. He llegit sempre. Des dels 6 anys. Me'n va ensenyar la mare. A casa no s'acostumava a veure la televisió i l'única manera de connectar amb el món era la literatura. De jove vaig llegir molta novel·la d'aventures i literatura fantàstica. Vaig llegir molt Jules Verne. En rus, naturalment. A deu anys vaig descobrir *El mes-*

tre i Margarida, de Mikhaïl Bulgàkov, i després tota la seva obra. Es va convertir en el meu autor preferit. I ara també el llegeixo en italià. Des de fa quatre anys. A Itàlia he continuat llegint, i en italià. També llegeixo molta poesia, i, darrerament, llibres de política i història italiana, sobretot els escrits per periodistes, tant assaigs com reportatges.

—Quan vàreu decidir que us n'havíeu d'anar del Transdnièster?

—En veritat, va ser una decisió espontània. No vaig premeditar-ho. Me'n vaig anar de casa sense saber on anar, un cop fet el servei militar, per viatjar. Durant anys anava de ciutat en ciutat, de país

en país, fent feines de tota mena. Fins i tot quan vaig anar a Itàlia per veure la mare, no va ser pas amb la intenció de quedar-m'hi.

—Us ha costat molt de convertir-vos en escriptor italià?

—No. Escriure en italià, en comptes de fer-ho en rus, m'ha estat de molt d'ajut a l'hora d'escriure, perquè tinc moltes dificultats per a escriure en rus. El rus, literàriament parlant, em crea moltes dificultats, molts inconvenients. Ho he provat, però em desorienta, perdo la concentració.

—Per què?

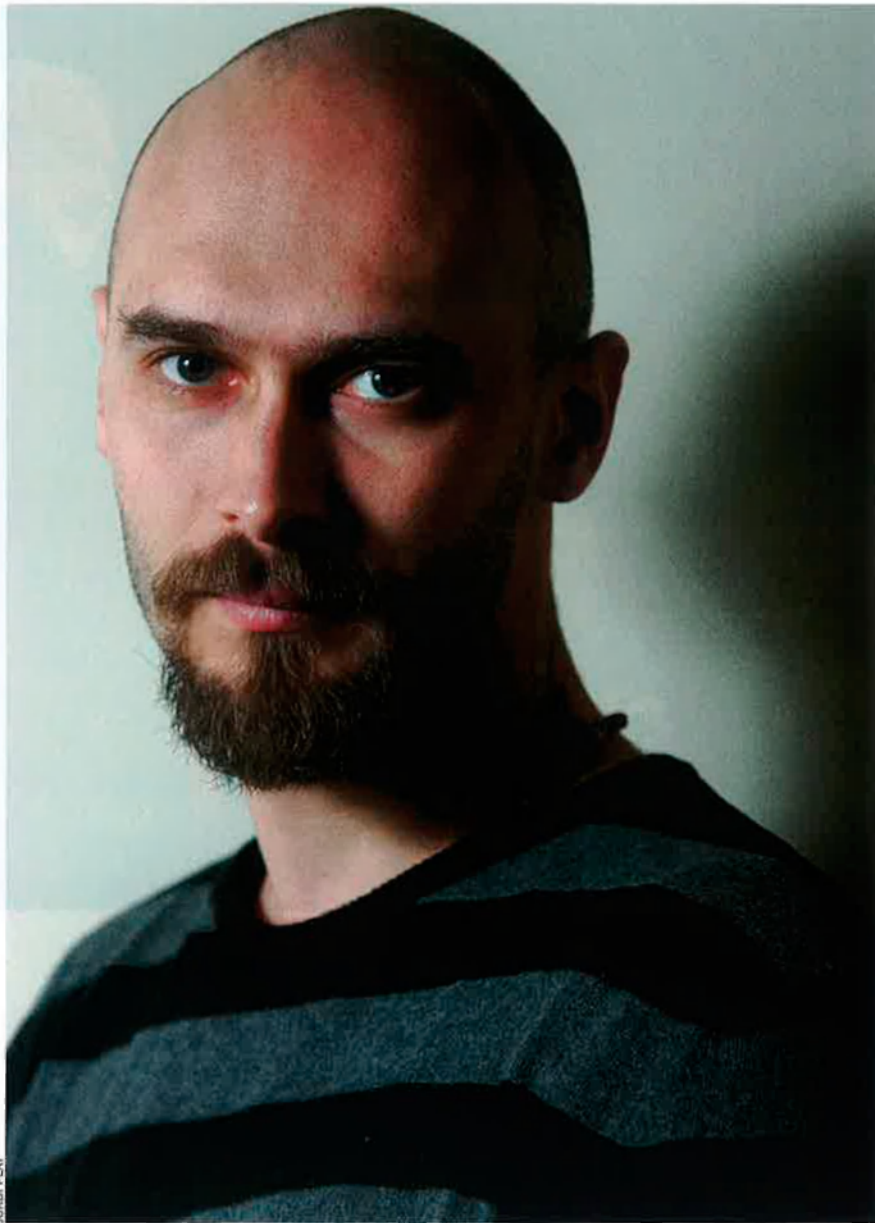
—Perquè em perdo en la memòria, en les coses. Tota la meua vida se'm fa un aiguabarreig al cap. Quan vull captar què penso i transmetre-ho al paper, em veig perdut, perdo la concentració; em distrec i em disperso. I en italià, tot i que no en tinc una seguretat total, això no em passa. El controllo millor. L'italià m'ha estat un gran ajut per a explicar allò que volia dir. En rus, no podia, m'hi veia impotent. El considero bell i molt musical, l'italià. Sóc afeccionat a l'òpera i m'agrada cantar-ne, i les italianes són les meves preferides. La música de Mozart lliga molt bé amb la llengua italiana.

—El rus el porteu a la sang i sobre l'italià heu hagut de reflexionar-hi. El doble esforç de fer servir, més reflexivament, l'italià, i, alhora, reflexionar sobre l'obra que escrivíeu, potser és allò que us ha permès d'arrodonir el text tal com l'heu arrodonit, no?

—No ho sé, perquè no hi he pensat. El fet d'escriure en italià sí que m'ha permès —i en això penso que m'ha ajudat molt— de ser conscient, de no oblidar mai que m'adreçava a un lector que no sabia res ni de mi ni de l'ambient que descriu. I això em va obligar a explicar molt bé la història, amb tots els detalls necessaris per tal que m'entenguessin, i de la manera més profunda i clara possible. Si hagués escrit en rus hauria considerat sobreenteses moltes coses. I això, n'estic segur, hauria afeblit la novel·la. Aquesta responsabilitat d'explicar-ho bé neix del fet d'escriure-ho en italià, d'adreçar-me a una persona que no sap res de l'ambient, del context de les coses que hi explico.

—Us va costar molt, de trobar editor?

—No em va caldre buscar-lo. Els meus amics em van demanar que els escrigués alguna narració perquè els agradava la

Amb el llibre *Una educació siberiana*, aparegut a Itàlia l'any passat, Nicolai Lilin s'ha convertit en un autor italià popular i de prestigi.

manera com els les explicava. Ho vaig fer i em van demanar si les podia ensenyar a algun editor. Jo no creia que els meus relats tinguessin cap futur editorial, però els vaig dir: "Feu com vulgueu, són vostres." I al cap d'una setmana arriba a casa una persona que es presenta com a cap de la secció literària d'Einaudi. I em diu: "Volem parlar amb tu per fer-te un contracte." A l'editor li van arribar quatre o cinc relats.

—Tots són al llibre?

—No, només vaig decidir d'incloure-n'hi un, "Boris el maquinista".

—Què n'heu fet, dels descartats?

—N'hi ha de descartats del tot, però un he decidit de regalar-lo al lector. L'he

penjat a internet. Es diu "Anna la puttana". El públic l'ha acceptat molt bé i s'ha llegit en festivals. Em demanen sovint de llegir-lo en recitals. Agrada molt, sobretot, a les dones.

—També és de base autobiogràfica?

—És basat en la meua experiència personal, com la novel·la. Comença així: "Tornato da militare, la mia nuova vita nella società pacifica si era trasformata in un autentico inferno. Avevo grandi difficoltà a integrarmi con il resto della Russia, provavo un odio enorme verso i russi e mi sentivo tanta rabbia dentro."

Lluís Bonada